

je bil tiskan; prvi je ohranjen v rokopisu.¹¹⁹ Razen tega imamo od njega v latinščini pisano razpravo o obnovljenju vojaške discipline, ki je bila natisnjena po njegovi smrti¹²⁰ ter več političnih in vojaških okrožnic, letakov, nasvetov in odredb.¹²¹ Tudi prevod madjarske knjige »Fortuna« s hrvaškim naslovom »Sibila ili knjiga Gatalica« pripisuje L. Ivančan Petru Zrinskemu.¹²²

Tudi grofica Katarina Zrinska, nesrečna Petrova žena, se je bavila s hrvaškim slovstvom. Dala je na svetlo obsežen molitvenik »Putni tovarus«, ki ga je prevedla iz nemščine in je doživel v 54 letih tri izdaje.¹²³ Razen tega je znana še njena izvirna pesem na čast sv. Barbari.¹²⁴

F. K. Frankopan je bil lirski pesnik. Zapustil je zbirko pesnitev v rokopisu z naslovom »Gartlic za čas kratitit«. Med temi je mnogo izvirnih, druge so prosto prepesnjene po italijanskih vzorcih.¹²⁵ Drugo delo je asketično-poetiško: »Po vsem svitu naglašena prečudna i strašna trumbita sudnjega dneva«, a tretje nedovršena veseloigra brez naslova — tudi to oboje v rokopisu.¹²⁶ Kot spomin na poset lavretanske hišice je zložil v svoji mladostni dobi 143 latinskih distihov, ki so bili natisnjeni l. 1656. v Macerati, a l. 1814. prevedeni v italijanščino in tiskani v Loreti.¹²⁷

Ti literarni proizvodi odsevajo kulturo one dobe: ljubezen do domovine, osebno hrabrost, vernost in pobožnost, naobrazbo v umetnosti in literaturi in omiko v duhu časa. Že to nam je poročstvo, da Zrinski in Frankopan nista bila upornika surove nasilnosti, ampak dalekogledna državnika, ljubeča svojo domovino, ki sta jo hotela dvigniti na višjo stopinjo prosvete in jo tudi politično osamosvojiti — dasi pri tem nista pozabila lastne koristi. Za svojo politično smer sta imela mogočno oporo v domači ustavi. Na čelu te razprave omenjena kitica dokazuje, da je bilo

¹¹⁹ V dvorni knjižnici na Dunaju, rokop. št. 10.122. — Prim. Uspomena, 270.

¹²⁰ De bellica disciplina restituenda. 1705. — Šafařík, Gesch. d. südslav. Litteratur, Prag 1864, I 276 nsl.

¹²¹ Uspomena, 332.

¹²² Uspomena, 213 nsl. — Na svetlo je dal knjižico po rokopisu, ki so ga našli med ostalino Petrove žene Katarine, kanonik L. Ivančan v Vjesniku kr. hrvatsko-slavonsko-dalmat. zemaljskog arkiva VIII. (1906) st. 42—104. — Madjarski izvirnik »Fortuna« je bil tiskan l. 1594.

¹²³ Prva izdaja v Benetkah, 1661, je imela 441 str. v 16°; druga izdaja v Ljubljani, 1687, »po Josefu Thadeu Mayr, troškom Karla Mally, Kranjske provincie Knjižgaria«; tretja: v Ljubljani, pri Karlu Mally, 1715, ima 314 strani v 12°. Obe zadnji izdaji sta prišli na svetlo po smrti grofice Katarine († 1674). Kukuljević-Sakcinski, Bibliografija, str. 39—40. — Šafařík, Geschichte d. südslav. Litteratur, I 372—373. — Uspomena, 271.

¹²⁴ Šenoa, A. Antologija hrvatskoga i srpskoga pjesništva, 1876, str. 84. — Uspomena, 271.

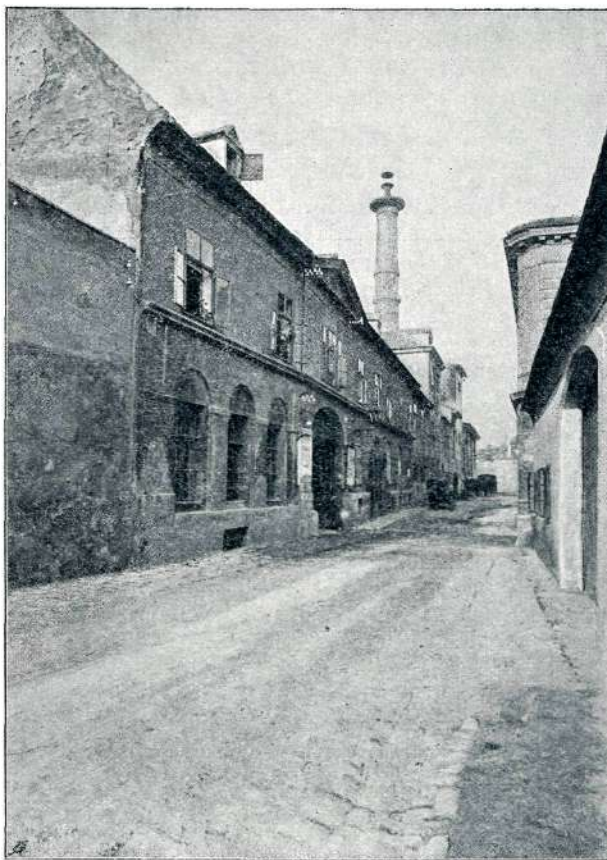
¹²⁵ Uspomena, 271.

¹²⁶ Vsi trije rokopisi so v dvornem in državnem arhivu na Dunaju. Uspomena, 314—315.

¹²⁷ »Divoto pianto composto in versi latini del conte Francesco Cristoforo Frangipani perpetuo Conte di Tersatto, per la partenza della s. Casa di Maria st. trasportata dalla Dalmazia a Loretto... Traduzione in volgare Idioma...« Loretto, 1814. — Uspomena, 314.

prepričanje splošno udomačeno, da Bog odvezuje od priseženih obljub, kadar se drugi pogodnik ne drži dogovorov. Ta drugi pogodnik je bil v našem slučaju kralj in za njim pridvorni vladni krogi. In kakšni so bili ti moze?

Leopold I. (1657—1705) ni bil odgojen za cesarski, ampak za škofijski prestol. Bil je mož marsikaterih kreposti, a tudi šibkih strani: vedno pod vplivom drugih, ker jih duševno ni nadvladal in ker ni poznal ljudi, je imel dokaj nesrečno roko pri izbiranju svojih svetovalcev; zamenjaval je tudi verstvo in politiko ter se vdajal potratnim razvedrilom in dnevnim vtisom.¹²⁸

Mestna orožarna,

kjer sta bila obglavljena Zrinski in Frankopan.

Njegovi prvi ministri niso bili nič manj kakor zgledni. Prvi, grof (pozneje knez) Ivan Porcija (od 1657 do 1665) je bil star, omahljiv, len in neodločen človek. Drugi, knez Ivan Auersperg (1665—1669) je izrabljaj

¹²⁸ Znano je, da je potrošal velikanske vsote za glasbo in gledališča, s čemer je seve dvignil umetnost na visoko stopinjo, na drugi strani pa postal popolnoma odvisen od glasbenikov in glumačev; vso skrb in zanimanje je osredotočil na umetnost. Smrt upornikov je bila dvoru zanimiv dogodek; beneški poslanik poroča svoji vladi 2. maja 1671: »Il caso funesto delli tre principali soggetti Ungheri decapitati giovedì mattina... ha dato motivo alla corte più di curiosità che di compatimento.« Rački, l. c. št. 635.